

IB111 Úvod do programování skrze Python

Přednáška 7

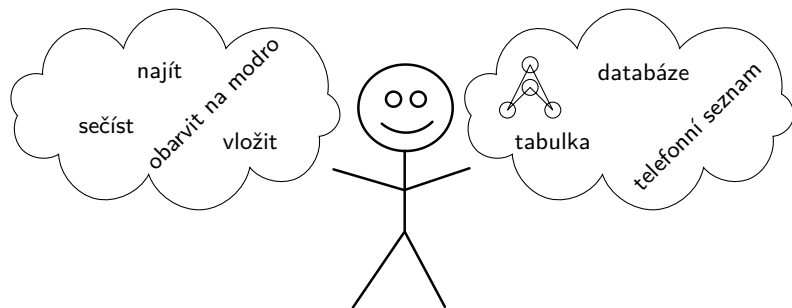
Datové typy

Nikola Beneš

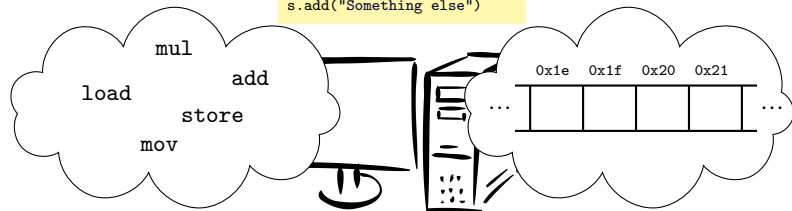
30. říjen 2015

- jaká data budu zpracovávat?
- jaká data budu potřebovat k řešení problému?
- jaké operace s daty budu chtít provádět?
- jak rychle budu chtít, aby operace s daty fungovaly?

Pohled na data – dva světy


```
s = set()
s.add("Something")
s.add("Something else")
```


Datový typ

- rozsah hodnot, které patří do daného typu
- operace, které je možno s těmito hodnotami provádět

Abstraktní datový typ

- rozhraní
- popis operací, které chceme provádět (případně i složitost)

Konkrétní datový typ (datová struktura)

- implementace
- přesný popis uložení dat v paměti
- definice funkcí pro práci s těmito daty

Poznámka: hranice mezi abstraktním a konkrétním datovým typem není vždy úplně ostrá.

Nejznámější ADT:

- seznam
- zásobník
- fronta; prioritní fronta
- množina
- slovník (asociativní pole)

- textový řetězec
- celé číslo

... a mnohé další

Datový typ seznam

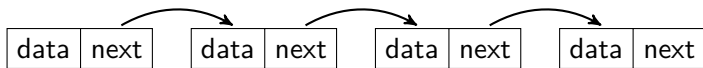
Seznam (různé varianty)

- obsahuje posloupnost prvků
 - stejného typu
 - různého typu
- přidání prvku
 - na začátek
 - na konec
 - na určené místo
- odebrání prvku
 - ze začátku
 - z konce
 - konkrétní prvek
- test prázdnosti
- a možná i další operace
 - např. přístup pomocí indexu

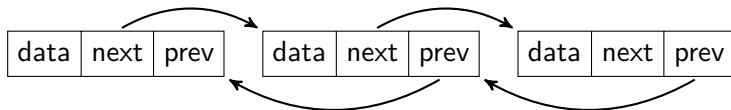

Implementace seznamu

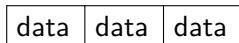
Jednosměrně zřetězený seznam

Obousměrně zřetězený seznam

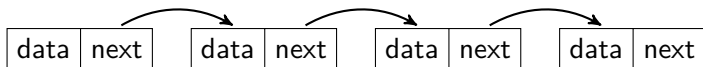

Dynamické pole

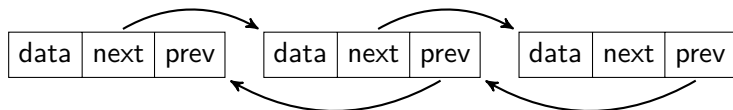

Implementace seznamu

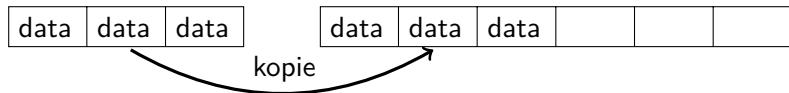
Jednosměrně zřetězený seznam

Obousměrně zřetězený seznam

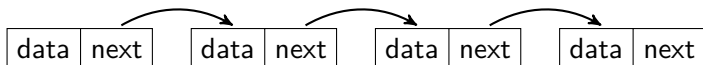

Dynamické pole

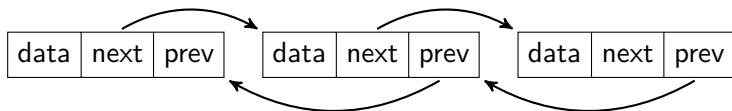

Implementace seznamu

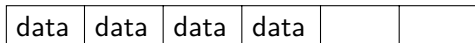
Jednosměrně zřetězený seznam

Obousměrně zřetězený seznam

Dynamické pole

Seznamy v Pythonu

Opakování

- hranaté závorky, prvky oddělené čárkami
- prvky mohou být různých typů
- přístup skrze indexy
 - indexování od konce pomocí záporných čísel
- seznamy lze modifikovat

```
a = ['bacon', 'eggs', 'spam', 42]
print a[1:3]          # ['eggs', 'spam']
print a[-2:-4:-1]    # ['spam', 'eggs']
a[-1] = 17
print a              # ['bacon', 'eggs', 'spam', 17]
print len(a)        # 4
```

K zamyšlení: Jakou implementaci seznamu používá Python?

Seznamy v Pythonu (pokr.)

Užitečné funkce pro seznamy

```
list.append(x)      # přidá prvek x na konec
list.extend(l)     # přidá všechny prvky l na konec
list.insert(i,x)   # přidá prvek x před prvek na pozici i
list.remove(x)     # odstraní první prvek rovný x
list.pop(i)        # odstraní prvek na pozici i
list.pop()         # odstraní poslední prvek
list.index(x)      # vrátí index prvního prvku rovného x
list.count(x)     # vrátí počet výskytů prvků rovných x
list.sort()        # seřadí seznam
list.reverse()    # obrátí seznam
x in list          # test, zda seznam obsahuje x
```

Seznamy v Pythonu (pokr.)

Příkaz `del`

- smaže prvek nebo část seznamu

```
a = ['spam', 'bacon', 'eggs', 'spam', 42]
del a[-1]
print a      # ['spam', 'bacon', 'eggs', 'spam']
del a[1:3]
print a      # ['spam', 'spam']
del a[:]
print a      # []
```

- `del` umí mazat i jiné věci, např. celé proměnné

```
del a
print a      # NameError: name 'a' is not defined
```

Použití seznamů

Příklad: aritmetický průměr

```
def average(list):  
    listSum = 0  
    for elem in list:  
        listSum += elem  
    return float(listSum) / len(list)
```

- nebo jednodušeji

```
def average(list):  
    return float(sum(list)) / len(list)
```

Použití seznamů (pokr.)

Příklad: medián

```
def median(list):  
    list.sort()  
    l = len(list)  
    mid = l/2  
    if (l % 2 == 0):  
        return (list[mid] + list[mid-1]) / 2.0  
    else:  
        return list[mid]
```

```
a = [6, 4, 4, 6, 5, 3, 6, 4, 2, 2]  
print median(a)      # 4.0  
print a              # [2, 2, 3, 4, 4, 4, 5, 6, 6, 6]
```

- co se stalo a jak to spravit? (vedlejší efekt funkce)

Poznámka: medián se dá spočítat i bez seřazení seznamu

Vnořené seznamy

- prvky seznamů mohou být opět seznamy
- použití: vícerozměrná data (např. matice)

```
mat = [ [1, 2, 3],  
        [4, 5, 6],  
        [7, 8, 9] ]  
print mat[1][2];    # 6
```

Příklad: nulová matice zadaných rozměrů

```
def null_matrix(m,n):  
    return [[ 0 for col in range(n)] for row in range(m)]
```

- lepší způsob práce s maticemi: knihovna numpy

Vnořené seznamy (pokr.)

Příklad: násobení matic

```
def matrix_mult(matL, matR):  
    result = null_matrix(len(matL), len(matR[0]))  
    for i in range(len(matL)):  
        for j in range(len(matR[0])):  
            for k in range(len(matR)):  
                result[i][j] = matL[i][k] * matR[k][j]
```

K zamyšlení: jak ošetříme, že vstup je platný?

- jsou na vstupu skutečně matice?
- jsou matice kompatibilní?

Ntice (tuples) v Pythonu

- podobné seznamům
- neměnné jako řetězce
- zápis do kulatých závorek (nepovinné)
- specialita Pythonu: (7,) je ntice o velikosti 1

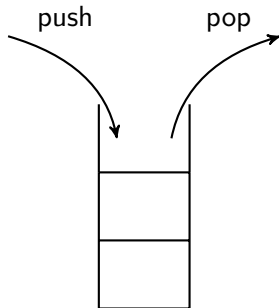
```
t = "The Answer", 42, 6 * 9
print t           # ('The Answer', 42, 54)
print t[1]       # 42
u = t, (1,2,3)
print u          # (('The Answer', 42, 54), (1, 2, 3))
```

- použití při přiřazení

```
x, y, z = t      # přiřazení do x, y i z
print z         # 54
x, y = y, x     # prohození proměnných
```

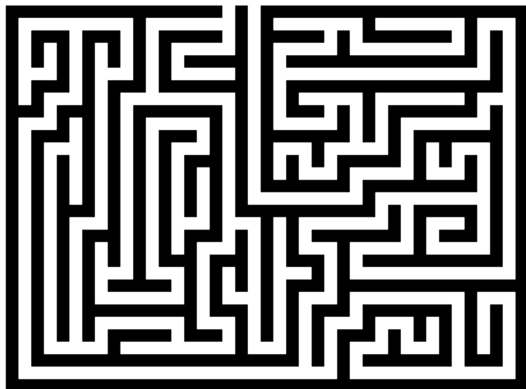
Zásobník

- obsahuje prvky v pořadí LIFO (*Last In First Out*)
- operace
 - push (vložení)
 - pop (odstranění)
 - top (náhled na horní prvek)
 - empty (test prázdnosti)
- mnohá použití
 - procházení grafů
 - analýza syntaxe
 - vyhodnocování výrazů
 - rekurze

Motivace pro zásobník

- procházení bludiště bez smyček

Zásobník v Pythonu

- implementace pomocí seznamu
 - místo push máme append
 - místo top máme [-1]

```
def push(stack, element):  
    stack.append(element)
```

```
def pop(stack):  
    stack.pop()
```

```
def top(stack):  
    return stack[-1]
```

```
def empty(stack):  
    return stack.empty()
```

Příklad: postfixová notace

- infixová notace
 - operátory mezi operandy
 - např. $1 + 2$, $(3 + 7) * 9$
 - je třeba používat závorky
- prefixová notace (polská notace)
 - operátory před operandy
 - např. $+ 1 2$, $* + 3 7 9$
 - není třeba závorky
- postfixová notace (reverzní polská notace, RPN)
 - operátory za operandy
 - např. $1 2 +$, $3 7 + 9 *$
 - není třeba závorky
 - snadné vyhodnocení pomocí *zásobníku*

Zásobník v Pythonu (pokr.)

Příklad: postfixová notace

```
def eval_rpn(line):
    stack = []
    for token in line.split():
        if token == '*':
            b = stack.pop()
            a = stack.pop()
            stack.append(a*b)
        elif token == '+':
            b = stack.pop()
            a = stack.pop()
            stack.append(a+b)
        else:
            stack.append(float(token))
    return stack[-1]
```

Zásobník v Pythonu (pokr.)

Příklad vyhodnocení postfixové notace: 7 4 7 + * 8 +

vstup	akce	zásobník
7 4 7 + * 8 +	push	
4 7 + * 8 +	push	7
7 + * 8 +	push	7 4
+ * 8 +	+	7 4 7
* 8 +	*	7 11
8 +	push	77
+	+	77 8
		85

Fronta

- obsahuje prvky v pořadí FIFO (*First In First Out*)
- operace
 - enqueue (vložení)
 - dequeue (odstranění)
 - front (náhled na přední prvek)
 - empty (test prázdnosti)
- použití
 - zpracovávání příchozích požadavků

Fronta v Pythonu

- implementace pomocí seznamů by byla pomalá
 - přidávání a odebrání na začátek seznamu vyžaduje přesun
- použití knihovny `collections`
 - datový typ `deque` (oboustranná fronta)
 - vložení do fronty pomocí `append`
 - odebrání z fronty pomocí `popleft`
 - přední prvek fronty je `[0]`

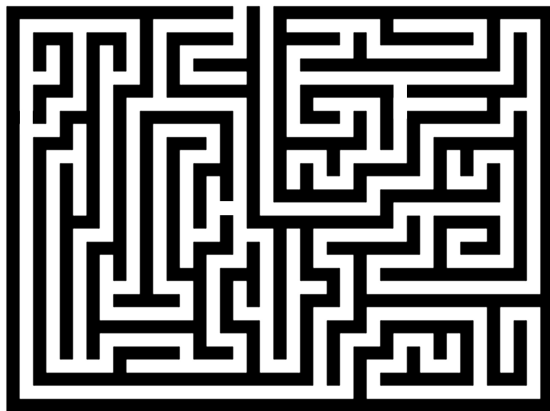
```
from collections import deque
q = deque(["Eric", "John", "Michael"])
q.append("Terry")      # Terry arrives
q.append("Graham")    # Graham arrives
q.popleft()           # Eric leaves
q.popleft()           # John leaves
print q               # deque(['Michael', 'Terry', 'Graham'])
```

Množina

- neuspořádaná kolekce dat bez vícenásobných prvků
- operace
 - insert (vložení)
 - find (vyhledání prvku, test přítomnosti)
 - delete (odstranění)
- použití
 - grafové algoritmy (označení navštívených vrcholů)
 - rychlé vyhledávání
 - výpis unikátních slov

Motivace pro množinu

- procházení bludiště se smyčkami

Množina v Pythonu

- speciální datový typ set

```
set(l)           # vytvoří množinu ze seznamu
len(s)           # počet prvků množiny s
s.add(x)         # přidání prvku do množiny
s.remove(x)      # odebrání prvku z množiny
x in s           # test, zda množina obsahuje x
s1 <= s2         # test, zda je s1 podmnožinou s2
s1.union(s2)     # sjednocení množin s1 a s2
s1 | s2          # -- totéž --
s1.intersection(s2) # průnik množin s1 a s2
s1 & s2          # -- totéž --
s1.difference(s2) # rozdíl množin s1 a s1
s1 - s2          # -- totéž --
s1.symmetric_difference(s2) # symetrický rozdíl množin s1 a s2
s1 ^ s2          # -- totéž --
```

Množina v Pythonu (pokr.)

```
basket = ['apple', 'orange', 'apple', 'orange', 'banana']
fruit = set(basket)
print fruit           # set(['orange', 'apple', 'banana'])
print 'orange' in fruit # True
print 'tomato' in fruit # False

a = set("abracadabra")
b = set("engineering")
print a           # set(['a', 'r', 'b', 'c', 'd'])
print b           # set(['i', 'r', 'e', 'g', 'n'])
print a | b       # set(['a', 'c', 'b', 'e', 'd', 'g', 'i', 'n', 'r'])
print a & b       # set(['r'])
print a - b       # set(['a', 'c', 'b', 'd'])
print a ^ b       # set(['a', 'c', 'b', 'e', 'd', 'g', 'i', 'n'])
```

Slovník (dictionary, map, asociativní pole)

- neuspořádaná množina dvojic (klíč, hodnota)
- klíče jsou unikátní
- operace jako u množiny (insert, find, delete)
- navíc přístup k hodnotě pomocí klíče
- klíče jsou neměnné, ale hodnoty se smí měnit
- použití
 - překlad UČO na jméno, jméno na tel. číslo apod.
 - počet výskytů slov v textu
 - „cache“ výsledků náročných výpočtů

Slovník v Pythonu

- zápis do složených závorek { }
- klíč a hodnotu oddělujeme dvojtečkou
- záznamy oddělujeme čárkami

```
phone = {"Buffy" : 5550101, "Xander" : 5550168}
phone["Dawn"] = 5550193
print phone
# {'Xander': 5550168, 'Dawn': 5550193, 'Buffy': 5550101}
print phone["Xander"]
# 5550168
del phone["Buffy"]
print phone
# {'Xander': 5550168, 'Dawn': 5550193}
print phone.keys()
# ['Xander', 'Dawn']
print "Dawn" in phone
# True
```

Slovník v Pythonu (pokr.)

- procházení všech položek ve slovníku – `.iteritems()`

```
for name, num in phone.iteritems():  
    print name + "'s number is", num  
# Xander's number is 5550168  
# Dawn's number is 5550193
```

- užitečné funkce pro slovníky

```
dict.items()           # vrátí seznam záznamů (dvojic)  
dict.get(key, default) # pokud existuje klíč key, vrátí jeho  
                       # hodnotu, jinak vrátí hodnotu default  
dict.get(key)         # jako předtím,  
                       # jen default je teď None
```


Frekvence slov

```
def word_freq(text):  
    nonword = '!"#$%&\'()*+,-./:;<=>?@[\\]^_`{|}~'  
    text = text.translate(None, nonword)  
    text = text.lower()  
    word_list = text.split()  
    freq = {}  
    for word in word_list:  
        freq[word] = freq.get(word,0) + 1  
    return freq
```

Slovník v Pythonu – příklady použití I (pokr.)

Frekvence slov – výpis frekvencí

```
def my_compare((k1,v1), (k2,v2)):
    if v1 < v2:
        return 1
    elif v1 > v2:
        return -1
    else:
        return cmp(k1,k2)

def output_word_freq(text):
    freq = word_freq(text).items()
    freq.sort(my_compare)
    print "Word frequencies, sorted from most frequent:"
    for word, count in freq:
        print word, "\t", count
```

Slovník v Pythonu – příklady použití I (pokr.)

Frekvence slov

```
text = """It is a period of civil war. Rebel spaceships...""  
# etc.  
output_word_freq(text)
```

```
the      7  
to       4  
a        2  
an       2  
empires  2  
her      2  
of       2  
plans   2  
rebel    2  
aboard   1
```

Morseovka

```
morse = {'A': '.- ', 'B': '-... ', 'C': '-.-. '} # etc.
```

```
def to_morse(s):  
    result = ""  
    for c in s:  
        if c in morse:  
            result += morse[c] + "/"  
        elif c == " ":  
            result += "/"  
    return result  
  
print to_morse("HELLO WORLD")  
# ....//.-...//.-.../---//.---/---/.-//.-.../---/
```

Substituční šifra

```
def encrypt(text,subst):
    result = ""
    for c in text:
        if c in subst:
            result += subst[c]
        else:
            result += c
    return result

my_cipher = { 'A' : 'X', 'B' : 'Q', 'C' : 'H' } # etc.

print encrypt("BAC", my_cipher)
# QXH
```

Datové typy

- abstraktní (rozhraní) vs. konkrétní (implementace)

Seznam

- posloupnost prvků; typicky umožňuje přidávat a odebírat
- v Pythonu: ntice (tuples) – něco jako neměnné seznamy

Zásobník/Fronta

- LIFO / FIFO

Množina

- udržuje neuspořádané jedinečné prvky
- umožňuje přidávat, odebírat, vyhledávat

Slovník

- množina záznamů (klíč, hodnota)
- umí všechno co množina a navíc indexovat klíčem